Begroting 2027
Forum voor Democratie

Voorzitter,

Er was eens, hier ver vandaan, een stad waar het gemeentelijk apparaat nog klein was. Niet omdat er geen problemen waren. Niet omdat iedereen even succesvol was, maar omdat men ervan uitging dat mensen in de eerste plaats zelf verantwoordelijk waren voor hun leven, hun gezin en hun toekomst.

Mensen werkten, ondernamen, spaarden en probeerden vooruit te komen. Wie succes had, mocht daarvan de vruchten plukken. Wie onderweg viel, werd geholpen, door familie, buren, verenigingen, kerken en, waar dat echt nodig was, door de gemeente. Hulp kwam niet alleen uit regelingen. Hulp kwam ook uit het hart.

Maar geleidelijk groeide de overtuiging dat de gemeente meer moest doen. Verschillen in inkomen, bezit en kansen werden steeds vaker gezien als problemen die de gemeente moest oplossen.

En dus kwam er een regeling. Daarna een subsidie. Toen een programma. Vervolgens een beleidsnota, een uitvoeringsorganisatie, een monitor, een projectleider en natuurlijk een evaluatie. Voor de afstemming kwam er een overleg. Voor de uitvoering extra personeel. En als de resultaten achterbleven, volgde een nieuw plan met aanvullende middelen.
Zo groeide het gemeentelijk apparaat met iedere ambitie mee. Want ieder nieuw initiatief had een pleitbezorger, maar wie stelde nog de vraag waarmee we konden stoppen?

Telkens was het doel sympathiek. Telkens kon iemand uitleggen waarom de gemeente nét iets meer moest doen. Totdat bijna niemand meer wist hoeveel projecten er waren en hoeveel geld ermee gemoeid was.

En ergens onderweg raakte een eenvoudige vraag uit beeld: moet de gemeente alles wat goed en wenselijk is ook zelf organiseren?

Voorzitter,

Die sprookjesstad ligt misschien minder ver van Heerlen vandaan dan we denken.
Deze begroting is doordrenkt van maakbaarheidsdenken. Het loopt als een rode draad door de programma's. Inwoners moeten gezonder leven, jongeren moeten zich meer verbonden voelen, kansen in Heerlen-Noord moeten naar het landelijk gemiddelde groeien en de samenleving moet energieneutraal wonen, werken en reizen.

Achter die ambities herkennen wij dezelfde overtuiging: met de juiste plannen, voldoende middelen en gemeentelijke sturing kunnen we de samenleving naar een gewenst ideaalbeeld vormen.

Daarin herkennen wij wat Thomas Sowell de onbeperkte visie noemt: het vertrouwen dat maatschappelijke tekortkomingen met voldoende kennis en de juiste ingrepen kunnen worden overwonnen.

Wij delen dat vertrouwen in de maakbaarheid van de samenleving niet. Mensen hebben hun beperkingen, ook bestuurders. Kennis is onvolledig, middelen zijn schaars en beleid heeft onbedoelde gevolgen. Iedere keuze kent een prijs.

Een jongerenprogramma zorgt niet vanzelf voor verbondenheid. Die groeit tussen mensen, bij verenigingen, op het werk en in het dagelijks leven. Kansen gelijker willen maken, vertelt ons nog niet welke maatregelen helpen en een klimaatambitie op papier maakt de rekening voor inwoners nog niet betaalbaar.

Daarom vragen wij: welke taken horen werkelijk bij de gemeente? Wat bereiken we met het geld van onze inwoners? En wanneer durven we te zeggen: dit hoeft de gemeente niet te doen?

Neem de Bovengrondse Vakschool. Werk kan mensen zelfstandiger en minder afhankelijk van de gemeente maken, maar dan willen we wel weten of de aanpak werkt.
Hoeveel unieke personen stromen volledig uit de bijstand naar betaald werk? Hoeveel keren later terug in een uitkering? En wat betekenen die resultaten voor de gemeentelijke uitkeringslasten?

Dat zijn toch geen vreemde vragen wanneer publiek geld wordt ingezet? Toch blijkt het lastig daarop eenvoudige, concrete antwoorden te krijgen.

Hetzelfde geldt voor Heerlen-Noord. De begroting spreekt over een generatielange inhaalrace. Wonen, gezondheid, onderwijs, veiligheid en werk worden in een brede aanpak samengebracht.

Maar welke concrete verbeteringen zien inwoners? Welke daarvan kunnen we redelijkerwijs aan het beleid toeschrijven? En vooral: wanneer is een maatregel volgens het college níét succesvol?

Een lange looptijd mag geen reden worden om de beoordeling steeds vooruit te schuiven. Ook onderweg moet zichtbaar zijn wat werkt en wat niet.

Voorzitter,

Een subsidie is geen resultaat. Een project uitvoeren is nog geen probleem oplossen. En geld uitgeven is op zichzelf nog geen prestatie.

Dat geldt ook voor de gemeentelijke organisatie. Het college belooft slimmer te organiseren en doelmatiger te werken. In 2027 daalt de geraamde overhead inderdaad van ongeveer € 46,1 miljoen naar € 44,4 miljoen.

Maar in 2028 stijgt die weer naar ongeveer € 48,3 miljoen. Bijna € 4 miljoen erbij in één jaar. Ook daarna blijft de overhead rond dat niveau.

Hoe verklaart het college die stijging? Hoe verhoudt die zich tot structureel efficiënter werken? Maak inzichtelijk welke kosten stijgen, welke besparingen daartegenover staan en wat de inwoner daarvan merkt.

Onze inwoners krijgen ondertussen wel een hogere rekening. Gemiddeld 5 procent hogere OZB-lasten, het vaste tarief van de afvalstoffenheffing stijgt met 5,1 procent en straatparkeren gaat van € 1,50 naar € 2,25 per uur, een stijging van maar liefst 50 procent.

Natuurlijk heeft de gemeente te maken met stijgende kosten, maar onze inwoners hebben dat ook. Hun huishoudboekje kent eveneens grenzen.

Wij hebben eerder gevraagd om inzicht in de onderbesteding. Welke middelen zijn daadwerkelijk vrijgevallen en welke uitgaven zijn slechts doorgeschoven? Die motie werd verworpen. Maar de vraag blijft: hoe kunnen we inwoners hogere lasten opleggen zonder eerst inzichtelijk te maken waar mogelijk financiële ruimte bestaat?

Kijk daarom kritisch naar de eigen organisatie, taken en ambities voordat u opnieuw meer van inwoners vraagt. We zien waar het belastinggeld naartoe gaat, maar lang niet altijd wat het daadwerkelijk oplevert. Nog minder zien we wat inwoners en ondernemers met datzelfde geld zelf hadden kunnen doen.

Iedere euro die de gemeente extra opeist, kan niet tegelijkertijd door een inwoner of ondernemer worden besteed of geïnvesteerd. Iedere extra regel kost tijd en iedere nieuwe ambitie legt beslag op mensen en middelen.

Een grotere overheid betekent daarom niet automatisch een sterkere samenleving of economie. Hoe meer keuzes en middelen de overheid naar zich toetrekt, hoe minder ruimte overblijft voor ondernemerschap, particuliere investeringen en initiatieven van inwoners zelf. Economische groei ontstaat uiteindelijk niet op het gemeentehuis, maar bij mensen die werken, ondernemen, investeren en risico durven nemen.

Voorzitter,

De rekening eindigt bovendien niet bij de lastenverhogingen van vandaag.
Volgens de begroting stijgen de vaste en vlottende schulden samen van bijna € 409 miljoen eind 2026 naar ruim € 552 miljoen eind 2030. Bijna € 144 miljoen erbij. Ook afgezet tegen de jaarlijkse inkomsten neemt de schuldenlast toe. De netto schuldquote stijgt van ongeveer 79 procent in 2026 naar ongeveer 104 procent in 2030.

Natuurlijk staan daar investeringen tegenover. Jongeren profiteren ook van schoolgebouwen en andere voorzieningen. Maar zij krijgen eveneens de financiële verplichtingen mee. Rente en aflossingen moeten ook in de toekomst betaald kunnen worden.

Juist van een college dat jongeren centraal stelt, verwachten wij daarop een helder antwoord. Hoe past deze schuldontwikkeling bij de verantwoordelijkheid voor hun toekomst? Opkomen voor jongeren betekent ook dat je hun financiële ruimte laat om straks eigen keuzes te maken.

Welke investeringen zijn noodzakelijk, welke kunnen wachten en waar stellen we een grens?

Voorzitter,

Goed bestuur kent zijn grenzen. Het zorgt voor veilige straten, goed onderhoud en een gemeente die inwoners en ondernemers vlot helpt. Het biedt ondersteuning waar die noodzakelijk is en laat ruimte voor wat mensen zelf kunnen.

Het sprookje van een gemeente die ieder maatschappelijk probleem kan oplossen, heeft een heel werkelijke rekening. Die komt bij onze inwoners terecht, vandaag én morgen.

Milton Friedman zei het ooit treffend:
“Een van de grootste fouten is om beleid en programma’s te beoordelen op hun bedoelingen, in plaats van op hun resultaten.”

En juist daarom moeten we niet vragen hoeveel plannen, subsidies en programma’s we hebben opgetuigd, maar wat ze daadwerkelijk hebben opgeleverd.

Onze concrete vraag aan het college is daarom:
Noem drie concrete taken, ambities of investeringen waarop het college in deze begrotingsperiode bereid is minder uit te geven of waarmee het bereid is te stoppen, om de lasten voor onze inwoners en de schuld voor volgende generaties te begrenzen.

Tot zover onze bijdrage in de 1e termijn